
รายงานการตรวจสอบการดำเนินงาน

เรื่อง การดำเนินงานด้านการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกัน

ที่สาธารณประโยชน์ประเภทพลเมืองใช้ร่วมกัน

ในพื้นที่จังหวัดนครสวรรค์

สำนักงานจังหวัดนครสวรรค์

ปัญหาการบุกรุกที่สาธารณประโยชน์ของประเทศไทยนั้นจะมีความรุนแรงและขยายวงกว้างมากขึ้น ซึ่งในอดีตผู้บุกรุกจะเป็นเพียงชาวบ้านธรรมดาเข้าไปเพื่อปลูกสร้างที่อยู่อาศัยและทำการเกษตร ปัจจุบันกลายเป็นกลุ่มนายทุน กลุ่มข้าราชการที่เข้าไปแสวงหาประโยชน์ส่วนตัวในที่ดินสาธารณประโยชน์ประเภทพลเมืองใช้ร่วมกัน ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1304 (2) ได้ให้ความหมายคำว่าสาธารณสมบัติของแผ่นดินให้รวมทรัพย์สินทุกชนิดของแผ่นดินซึ่งใช้เพื่อสาธารณประโยชน์หรือสงวนไว้เพื่อประโยชน์ร่วมกัน เช่น ที่ชายตลิ่ง ทางน้ำ ทางหลวง ทะเลสาบ ที่สาธารณประโยชน์ประจำหมู่บ้าน ที่เลี้ยงสัตว์ และป่าช้าสาธารณะ เป็นต้น ทั้งนี้ตามมาตรา 122 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 11) พ.ศ.2551 ได้ให้อำนาจนายอำเภอร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันและสิ่งซึ่งเป็นสาธารณประโยชน์อื่นอันอยู่ในเขตอำเภอ ประกอบกับพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 มาตรา 16 ให้เทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง (24) การจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ ที่ดินทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ (27) การดูแลรักษาที่สาธารณะรวมถึงคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 12 / 2543 ลงวันที่ 18 มกราคม 2543 เรื่อง มอบหมายให้ทบวงการเมืองอื่นที่มีหน้าที่ดูแลรักษา และดำเนินการคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินหรือทรัพย์สินของแผ่นดิน โดยการอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 8 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมีคำสั่งมอบหมายให้ทบวงการเมืองอื่นมีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาและดำเนินการคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ไม่มีกฎหมายกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินได้เลือกตรวจสอบที่สาธารณประโยชน์ในพื้นที่จังหวัดนครสวรรค์ โดยทำการตรวจสอบกับที่ทำการปกครองอำเภอจำนวน 7 แห่ง และ อบท. จำนวน 30 แห่ง ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันในระดับพื้นที่ที่มีความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาการบุกรุก โดยเลือกตรวจสอบที่สาธารณประโยชน์ประเภท สระน้ำ หนอง คลอง บึง จำนวน 70 แห่ง ประเภทที่สาธารณประโยชน์ประจำตำบลและหมู่บ้านจำนวน 39 แห่ง ประเภทที่เลี้ยงสัตว์จำนวน 18 แห่ง ประเภท

ป่าช้าสาธารณะ จำนวน 29 แห่ง และอื่นๆ ได้แก่ สนามเพลาะ และที่ทิ้งขยะสาธารณะประโยชน์จำนวน 6 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 43.21, 24.08, 11.11, 17.90 และ 3.70 ตามลำดับ จากการตรวจสอบการจัดทำเอกสารเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่สาธารณะประโยชน์ การสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบด้านการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่สาธารณะประโยชน์ของที่ทำการปกครองอำเภอ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงการสังเกตการณ์ในพื้นที่ และการตรวจสอบของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยการจับพิกัดตำแหน่งที่ตั้งที่สาธารณะประโยชน์พบว่า หน่วยงานและบุคคลที่มีอำนาจหน้าที่ด้านการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่สาธารณะประโยชน์ประเภทพลเมืองใช้ร่วมกันส่วนใหญ่ยังไม่สามารถปฏิบัติได้อย่างครบถ้วนตามที่กฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง และแนวทางที่กำหนด โดยมีประเด็นข้อตรวจพบจำนวน 3 ประเด็น สรุปได้ดังนี้

ข้อตรวจพบที่ 1 นายอำเภอและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนใหญ่มีการดำเนินงานด้านการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่สาธารณะประโยชน์ประเภทพลเมืองใช้ร่วมกัน ไม่ครบถ้วนตามกฎหมาย ระเบียบ ประกาศและคู่มือมาตรฐานที่กำหนดไว้

จากการตรวจสอบพบว่า การดำเนินงานด้านการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่สาธารณะประโยชน์ประเภทพลเมืองใช้ร่วมกันของนายอำเภอและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ยังไม่ครบถ้วนตามกฎหมาย ระเบียบ ประกาศและคู่มือมาตรฐานที่กำหนดไว้ ดังนี้

1.1 ที่สาธารณะประโยชน์ที่ตรวจสอบทั้งหมดยังไม่ได้มีการจัดทำทะเบียนสาธารณะประโยชน์ และไม่ได้มีการยื่นขอออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง (น.ส.ล.) ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของตนเอง ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน พ.ศ. 2553 และระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการมอบหมายให้สถาบัลหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนช่วยเหลือในการดำเนินการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง พ.ศ. 2543 มีเพียงอำเภอท่าตะโกที่ได้มีการออก น.ส.ล. บางแปลงแล้ว ซึ่งเป็นการดำเนินการตามโครงการรังวัดออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงฯ เทิดไท้องค์ราชัน 82 พรรษามหาราชาฯ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 ของกรมที่ดินเท่านั้น

1.2 ไม่มีการดำเนินการระบับข้อพิพาทหรือการดำเนินคดีกรณีมีการบุกรุกในที่สาธารณะประโยชน์ ซึ่งจากการตรวจสอบที่สาธารณะประโยชน์จำนวน 162 แปลง พบว่ามีราษฎรบุกรุกเข้าไปปลูกสร้างบ้านหรือทำการเกษตรในที่ดินสาธารณะประโยชน์จำนวน 31 แปลง คิดเป็นร้อยละ 19.14 ซึ่งนายอำเภอและ อปท. ทุกแห่งยังไม่ได้มีการดำเนินการตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน พ.ศ. 2553 ข้อ 6 12 และ 13

1.3 ไม่มีการจัดทำข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับที่สาธารณะประโยชน์สำหรับเผยแพร่ไว้ให้ประชาชนตรวจสอบตรวจสอบได้ตามกฎหมาย ประกาศ และมติคณะรัฐมนตรีที่กำหนด ซึ่งจากการสืบค้น

ข้อมูลระหว่างวันที่ 10 มกราคม 2561 – 28 กุมภาพันธ์ 2561 พบว่า ที่ทำการปกครองอำเภอ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ตรวจสอบทุกแห่งยังไม่มีปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมาย ประกาศ และมติคณะรัฐมนตรีที่กำหนด ดังนี้

1.3.1 อปท. ทั้งหมด 30 แห่ง ไม่มีการจัดทำและนำข้อมูลข่าวสาร ได้แก่ ทะเบียนที่สาธารณประโยชน์ และหรือสำเนาหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง มาจัดแสดงไว้ในศูนย์ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงาน สำหรับไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้

1.3.2 ที่ทำการปกครองอำเภอ ทั้งหมด 7 แห่ง ไม่มีการนำข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับทะเบียนที่สาธารณประโยชน์ และหรือสำเนาหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง มาจัดแสดงไว้ในศูนย์ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานสำหรับไว้ให้ประชาชนตรวจดูได้

1.3.3 ไม่ปรากฏข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับที่สาธารณประโยชน์ที่ต้องจัดไว้ให้ประชาชนตรวจดูได้ตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (8) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 บนเว็บไซต์ศูนย์ข้อมูลข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์ของราชการของที่ว่าการอำเภอในเขตจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 15 แห่ง และของหน่วยงานส่วนท้องถิ่นจำนวน 5 แห่ง

1.3.4 การบริหารจัดการศูนย์ข้อมูลข่าวสารราชการของที่ทำการปกครองอำเภอ จำนวน 7 แห่ง และขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 10 แห่ง ส่วนใหญ่มีสภาพการบริหารจัดการโดยรวมต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานการประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการที่สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการได้กำหนดไว้

1.4 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ไม่มีการดำเนินการตามคู่มือมาตรฐานการดูแลที่สาธารณประโยชน์ของกระทรวงมหาดไทย โดยพบว่าส่วนใหญ่ไม่มีการดำเนินการตามเกณฑ์มาตรฐานตัวชี้วัดด้านการดูแลรักษาที่สาธารณประโยชน์และ อปท. ทุกแห่งไม่มีการจัดทำรายงานสภาพพื้นที่ตอนายอำเภอ และผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ข้อตรวจพบที่ 2 การเข้าใช้ประโยชน์ในที่ดินสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันของหน่วยงานภาครัฐไม่เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ และหนังสือสั่งการที่กำหนด

จากการตรวจสอบพื้นที่สาธารณประโยชน์ในเขตรับผิดชอบของ อปท. จำนวน 30 แห่ง ในพื้นที่ 7 อำเภอ จำนวนที่สาธารณประโยชน์ทั้งหมด 162 แปลง ซึ่งอยู่ในบัญชีแบบที่ 1 บัญชีรายชื่อที่ดินสาธารณประโยชน์สงวนไว้ให้ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน จำนวน 107 แปลง แบบที่ 2 บัญชีรายชื่อที่ดินสาธารณประโยชน์เพื่อใช้ประโยชน์ในราชการจำนวน 18 แปลง และแบบที่ 3 บัญชีรายชื่อที่ดินสาธารณประโยชน์เพื่อประโยชน์อย่างอื่นจำนวน 1 แปลง และที่สาธารณประโยชน์ที่ไม่ได้ระบุ

วัตถุประสงค์การใช้ไว้จำนวน 36 แปลง ซึ่งคณะกรรมการกำกับการใช้ที่ดินของรัฐประจำจังหวัดนครสวรรค์ได้กำหนดการใช้ประโยชน์ (Zoning) เป็นแบบที่ 1 – 3 ไว้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 พบว่า มีการเข้าใช้พื้นที่สาธารณประโยชน์โดยไม่ดำเนินการขออนุญาตตามขั้นตอนกฎหมาย ระเบียบ และคำสั่งที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ทั้งที่เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน พ.ศ. 2553 สรุปได้ดังนี้

2.1 ที่ทำการปกครองอำเภอ องค์การบริหารส่วนตำบลและหน่วยงานราชการ ได้มีการเข้าใช้พื้นที่สาธารณประโยชน์โดยไม่ดำเนินการขออนุญาตตามขั้นตอนกฎหมาย ระเบียบ และคำสั่งที่เกี่ยวข้อง เช่น การก่อสร้างอาคารสำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล ก่อสร้างอาคารสำนักงานของหน่วยงานรัฐ เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพระดับตำบล โรงพยาบาลอำเภอลาดยาว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 2 โรงเรียนลาดยาววิทยาคม และสำนักงานเกษตรอำเภอลาดยาว การเข้าไปดำเนินการก่อสร้างตามโครงการตำบลละ 5 ล้าน โครงการตามแผนพัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัด และโครงการพระราชรัฐ เช่น ศูนย์เรียนรู้ชุมชน ศูนย์เรียนรู้และฟาร์มชุมชน ศูนย์เศรษฐกิจพอเพียง ศาลาประชาคมหมู่บ้าน หอประชุมหมู่บ้าน ลานอเนกประสงค์ประจำหมู่บ้าน ก่อสร้างโรงสีชุมชน โกดังเก็บพืชผลการเกษตร โรงคัดข้าว ลานตากพืชผลทางการเกษตร และลานตากพระราชรัฐ รวมถึงการก่อสร้างระบบประปาหมู่บ้าน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หอประชุม ตลาด OTOP ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และชุดสระน้ำสาธารณประโยชน์ โครงการปลูกป่าในที่สาธารณประโยชน์ เป็นต้น

2.2 การประปาส่วนภูมิภาคซึ่งไม่ใช่หน่วยงานของรัฐตามประมวลกฎหมายที่ดิน ได้แก่ การประปาส่วนภูมิภาค คปภ. สาขาหนองกระโดน ได้ก่อสร้างจุดน้ำประปาของสถานีจ่ายน้ำหนองกระโดน และการประปาส่วนภูมิภาคสาขาลาดยาว ได้ก่อสร้างอาคารส่งน้ำดินในบริเวณพื้นที่บึงหล่ม ที่สาธารณประโยชน์ “บึงหล่ม” เลขที่ น.ส.ล. 4126/2515 ต.ลาดยาว อ.ลาดยาว ซึ่งหน่วยงานดังกล่าวไม่ใช่หน่วยงานที่มีสถานะเป็นทบวงการเมืองตามประมวลกฎหมายที่ดิน ได้เข้าใช้ประโยชน์ในพื้นที่สาธารณประโยชน์โดยไม่ผ่านหน่วยงานต้นสังกัด ทั้งนี้ตามกฎหมายกรณีผู้ขอไม่ได้เป็นทบวงการเมืองตามประมวลกฎหมายที่ดิน ให้ผู้ขอแจ้งหน่วยงานต้นสังกัดเป็นผู้แจ้งความประสงค์โดยยื่นหนังสือแสดงความประสงค์ต่ออธิบดีกรมที่ดิน สำหรับที่ดินในเขตกรุงเทพมหานคร ในเขตจังหวัดอื่นให้ยื่นต่อผู้ว่าราชการจังหวัด พร้อมด้วยเอกสารหลักฐานและจะต้องมีการจ่ายผลตอบแทนการใช้ประโยชน์ให้แก่ อบท. ในพื้นที่ด้วย รวมถึงได้มีสำนักสงฆ์เข้าใช้ประโยชน์ในที่ดินสาธารณประโยชน์โดยไม่ได้แจ้งขออนุญาตจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำนวน 2 แห่ง

2.3 หน่วยงานของรัฐหลายแห่งได้ก่อสร้างอาคารถาวรในโซนหรือแผนการใช้ที่ดินสาธารณประโยชน์ (Zoning) แบบที่ 1 คือแบบบัญชีรายชื่อที่ดินสาธารณประโยชน์สงวนไว้ให้ประชาชน

ใช้ประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการถอนสภาพ การจัดขึ้นทะเบียน และการจัดหาผลประโยชน์ในที่ดินของรัฐ ตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2550 ข้อ 5 การขอดำเนินการขอถอนสภาพ การจัดขึ้นทะเบียน และการจัดหาผลประโยชน์ตามระเบียบนี้ ผู้ขอต้องเป็นทบวงการเมือง และที่ดินที่ขอต้องเป็นที่ดินของรัฐที่อยู่ในพื้นที่ตามกฎหมายว่าด้วยการผังเมือง และอยู่ในโซนหรือแผนการใช้ที่ดิน (Zoning) ตามที่จังหวัดกำหนดไว้เท่านั้น เช่น การก่อสร้างลานตาก อาคารอเนกประสงค์ และโรงสีชุมชน เป็นต้น

ข้อตรวจพบที่ 3 การดำเนินงานแก้ไขปัญหามลพิษที่ดินของรัฐกรณีการนำที่สาธารณประโยชน์ไปแก้ไขปัญหาล้างคัมในส่วนของปัญหาที่ดินทำกินและการจัดเก็บค่าตอบแทนการใช้ประโยชน์ ไม่เป็นไปตามระเบียบและหลักเกณฑ์ที่กำหนด

จากการสุ่มตรวจสอบการแก้ไขปัญหามลพิษที่ดินของรัฐกรณีการนำที่สาธารณประโยชน์ไปแก้ไขปัญหาล้างคัมในส่วนของปัญหาที่ดินทำกินและการจัดเก็บค่าตอบแทนการใช้ประโยชน์ ไม่เป็นไปตามระเบียบและหลักเกณฑ์ที่กำหนด โดยการดำเนินโครงการบริหารจัดการการใช้ประโยชน์ในที่ดินสาธารณประโยชน์ที่มีการบุกรุกเพื่อแก้ไขปัญหาล้างคัมและความยากจนเชิงบูรณาการและการดำเนินโครงการบริหารจัดการการใช้ที่สาธารณประโยชน์กรณีที่มีผู้บุกรุกเพื่อจัดความยากจนและพัฒนาชนบท ปีงบประมาณ 2548 และ 2558 และการจัดเก็บค่าตอบแทนจากการใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐจำนวน 3 แห่ง พบว่า การอนุญาตให้ประชาชนใช้ประโยชน์ในที่ดินสาธารณประโยชน์ไม่เป็นไปตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการอนุญาตให้ประชาชนใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐ พ.ศ. 2547 และการจัดเก็บค่าตอบแทนจากการใช้ประโยชน์ในที่ดินไม่เป็นไปตามตามมาตรา 9 ประกอบกับมาตรา 9/1 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 และที่แก้ไขเพิ่มเติม รายละเอียดที่เป็นประเด็นข้อตรวจพบดังนี้

1) ที่ดินสาธารณประโยชน์แปลง พุ่งเลี้ยงสัตว์ทุ่งดงจันทน์ หมู่ 2 เลขที่ น.ส.ล. 33263 เนื้อที่ 2,317 ไร่ 1 งาน 40 ตร.ว. อยู่ในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเนินขี้เหล็ก (อบต.เนินขี้เหล็ก) อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ มีการจัดสรรแปลงที่ดินให้กับประชาชนที่อยู่บ้านเลขที่เดียวกันเกินกว่า 1 แปลงและเกินกว่า 15 ไร่ จำนวนหลายครัวเรือน การดำเนินโครงการดังกล่าวจึงไม่เป็นไปตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการอนุญาตให้ประชาชนใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐ พ.ศ. 2547 กรณีจำนวนเนื้อที่ที่อนุญาตไม่เกินครอบครัวละสิบห้าไร่และ อบต.เนินขี้เหล็ก ยังไม่ได้นำข้อมูลพื้นที่สาธารณประโยชน์ที่ได้จัดสรรให้ประชาชนเข้าใช้ประโยชน์ตามโครงการแก้ไขปัญหาล้างคัมเข้าสู่ระบบแผนที่ภาษี เป็นการไม่ปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยแผนที่ภาษีและทะเบียนทรัพย์สินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2) ที่ดินสาธารณประโยชน์แปลงบ้านเขาน้อย หมู่ที่ 5 เลขที่ นส.ล. นว.0594 เนื้อที่ประมาณ 35 ไร่ 16 ตร.ว. อยู่ในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะโก (อบต.ท่าตะโก) ตำบลท่าตะโก อำเภوتاตะโก จังหวัดนครสวรรค์ มีการจัดสรรแปลงที่ดินให้กับประชาชนบางรายที่มีคุณสมบัติไม่

เหมาะสมเข้าใช้ประโยชน์ในที่ดิน เช่น บางรายเป็นเครือญาติของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและไม่ใช่คนยากจน การดำเนินโครงการดังกล่าวจึงไม่เป็นไปตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการอนุญาตให้ประชาชนใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐ พ.ศ. 2547 ด้านคุณสมบัติของผู้ได้รับอนุญาตที่ต้องเป็นคนยากจน

3) ที่ดินสาธารณประโยชน์ แปลงทุ่งหนองโหมง เลขที่ น.ส.ล. 4105/2515 เนื้อที่ 2,316 ไร่ 86 ตร.ว. อยู่ในเขตพื้นที่ของ อบต.สระแก้ว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ได้จัดสรรให้ประชาชนที่บุกรุกในพื้นที่แปลงดังกล่าวเข้าใช้ประโยชน์ในที่ดินสาธารณประโยชน์ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการอนุญาตให้ประชาชนใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐ พ.ศ. 2547 ประกอบมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน จากการตรวจสอบการจดทะเบียนค่าตอบแทนการใช้ประโยชน์ในที่ดินของ อบต.สระแก้ว พบว่ามีผู้ใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐจำนวนหลายรายที่หนังสืออนุญาตสิ้นสุดตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 และ 2559 และมีการใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐจนถึงปัจจุบันโดยไม่ได้ชำระค่าตอบแทนฯ และ อบต.สระแก้ว ไม่ได้มีการเร่งรัดจัดเก็บรายได้ให้ครบถ้วน อีกทั้งยังไม่ได้นำข้อมูลพื้นที่สาธารณประโยชน์ที่ได้จัดสรรให้ประชาชนเข้าใช้ประโยชน์ตามโครงการแก้ไขปัญหาความยากจนเข้าสู่ระบบแผนที่ภาษี

นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ของ อบท. ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่ายังมีพื้นที่ของ อบท. อีก 2 แห่ง ได้แก่ อบต.ท่าไม้ และ อบต.พิบูล อำเภوخุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ได้มีการนำที่ดินสาธารณประโยชน์มาจัดสรรให้ประชาชนที่บุกรุกในพื้นที่เข้าใช้ประโยชน์ในลักษณะเดียวกับที่ดิน 3 แปลงดังกล่าวข้างต้น โดยยังไม่มีมีการประกาศใช้ข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อจัดเก็บค่าตอบแทนจากผู้รับอนุญาตตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497

ผลกระทบ

1. กรณีมีการบุกรุกที่ดินสาธารณประโยชน์จะส่งผลกระทบต่อสภาพสังคม การเมือง การปกครอง รวมทั้งด้านเศรษฐกิจโดยรวมและอาจสูญหายความสมดุลทางนิเวศวิทยาทางธรรมชาติ เช่น ทำให้ที่ดินสาธารณประโยชน์ที่ประชาชนใช้ร่วมกันไม่มีหรือมีน้อยลง การขาดแหล่งสร้างอาหารตามธรรมชาติ การเกิดปัญหาการปิดกั้นทางน้ำ ทำให้เกิดน้ำท่วม แหล่งน้ำตื้นเขิน ผู้ที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงเดือดร้อนรวมถึงปัญหาไม่มีที่ดินสำหรับใช้เป็นสถานที่ก่อสร้างหน่วยงานราชการหรือสถาบันการศึกษาได้

2. กรณีไม่มีการจัดทำทะเบียนที่ดินสาธารณประโยชน์และไม่มีการออกหนังสือ น.ส.ล. ทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการดูแลรักษาฯ ไม่ทราบอาณาเขตของที่ดินสาธารณประโยชน์ในพื้นที่รับผิดชอบของตนเอง รวมถึงไม่มีเอกสารหลักฐานที่เป็นของราชการเกี่ยวกับที่ดินนั้นๆ และก่อให้เกิดการบุกรุกที่ดินสาธารณประโยชน์เป็นสมบัติส่วนตัวได้

3. กรณีไม่มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับที่ดินสาธารณประโยชน์ตาม พรบ.ข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 ส่งผลให้ไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชนในท้องถิ่นในการช่วยสอดส่องดูแลไม่ให้เกิดการทุจริตในการหาประโยชน์จากที่ดินสาธารณประโยชน์ของเจ้าหน้าที่หรือผู้ไม่หวังดี

และการให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการใช้ประโยชน์ ขอบเขต และแนวเขตที่สาธารณประโยชน์ที่ถูกต้อง และข้อมูลเกี่ยวกับการบุกรุกเข้าทำประโยชน์ หรือการรื้อถอนแนวเขตที่สาธารณประโยชน์ รวมถึงให้ข้อคิดเห็น และมีส่วนร่วมในการป้องกันดูแลรักษา และยุติข้อพิพาทต่าง ๆ ตามโอกาสและความเหมาะสมได้ รวมถึงประชาชนสามารถใช้สิทธิร้องเรียนหน่วยงานของรัฐ ฐานมีพฤติกรรมฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตาม พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารฯ หรือมีการปฏิบัติล่าช้า การไม่ได้รับความสะดวกโดยไม่มีเหตุอันควรต่อสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของทางราชการได้

4. กรณีการจัดทำโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจนไม่เป็นไปตามระเบียบ หนังสือสั่งการ และแนวทางที่กำหนดจะส่งผลกระทบดังนี้

4.1 รัฐบาลไม่สามารถแก้ไขปัญหที่ดินทำกินของราษฎรผู้ยากไร้ไม่มีที่ดินทำกินลดความเหลื่อมล้ำหรือสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนในรูปแบบสหกรณ์หรือรูปแบบอื่นที่เหมาะสมได้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

4.2 การอนุญาตให้ผู้รับอนุญาตบางครัวเรือนได้ใช้ที่ดินสาธารณประโยชน์เกินกว่าที่ระเบียบ และแนวทางกำหนด อาจก่อให้เกิดปัญหาความไม่ยุติธรรมและการดำเนินโครงการไม่สอดคล้องกับนโยบาย รัฐบาลที่ต้องการขจัดปัญหาความยากจนและพัฒนาชนบท รวมถึงอาจทำให้เกิดพฤติกรรมการเล่นแบบ และทำให้ราษฎรมีการบุกรุกที่ดินสาธารณประโยชน์เพิ่มขึ้นเพื่อที่จะได้เข้าร่วมโครงการได้

สาเหตุ

1. หน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่โดยตรงในการดูแลรักษาคุ่มครองป้องกันที่สาธารณประโยชน์ เช่น นายอำเภอ และ อปท. ไม่ให้ความสำคัญกับการดูแลที่สาธารณประโยชน์ เช่น การไม่จัดทำทะเบียนที่สาธารณประโยชน์ในแปลงที่ยังไม่ได้ขึ้นทะเบียนเพื่อแสดงหลักเขตหรือจัดทำป้ายเพื่อแสดงว่าเป็นที่สาธารณประโยชน์ รวมถึงปล่อยปละละเลยให้มีการบุกรุกสร้างอาคารถาวร และไม่มีการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ในการแก้ไขปัญหการบุกรุกอย่างเคร่งครัด

2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ยังขาดเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความเข้าใจและความเชี่ยวชาญ ในการปฏิบัติหน้าที่ด้านการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่สาธารณประโยชน์โดยเฉพาะด้านการดำเนินการตามขั้นตอนตามกฎหมายกรณีเมื่อมีราษฎรหรือกลุ่มบุคคลเข้าบุกรุกที่สาธารณประโยชน์และเกรงว่าหากมีการดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดไปแล้วอาจถูกฟ้องร้องคดีจากผู้บุกรุกในภายหลังได้

3. หน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลรักษาฯ ไม่รู้แนวเขตที่ดินสาธารณประโยชน์ที่แน่นอน เนื่องจากการขึ้นทะเบียนเป็นที่สาธารณประโยชน์ไว้นานและแนวเขตที่ดินไม่ชัดเจน ประกอบกับสภาพพื้นที่และแนวเขตมีการเปลี่ยนแปลง

4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการแก้ปัญหการบุกรุกฯ ดังกล่าว มีการจัดเก็บเอกสารและคำสั่งมอบหมายงานไม่ครบถ้วน

5. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่สร้างความเข้าใจให้ประชาชนทราบถึงวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์ที่แท้จริงของรัฐบาล และไม่ตรวจสอบคุณสมบัติของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด

6. กรณีไม่มีการจัดเก็บค่าตอบแทนจากผู้ได้รับอนุญาตตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 เนื่องจากหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่สาธารณประโยชน์ประเภทพลเมืองใช้ร่วมกันไม่มีการมอบหมายหน้าที่ และควบคุมการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามที่กฎหมายระเบียบ คำสั่ง และแนวทางที่เกี่ยวข้องกำหนด

7. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบในการแจ้งเบาะแสการบุกรุกที่สาธารณประโยชน์ ซึ่งปัญหาการบุกรุกส่วนใหญ่มาจากประชาชนในพื้นที่เข้าใช้ประโยชน์โดยการปลูกบ้านพักอาศัย และทำการเกษตรมาเป็นเวลานานแล้ว

8. ประชาชนขาดจิตสำนึกสาธารณะในการดูแลรักษาและป้องกันที่ดินสาธารณสมบัติของแผ่นดินโดยไม่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม

ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้การปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่และอำนาจบริหารจัดการ ดูแลรักษา สามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง ครบถ้วน ตามขั้นตอนของกฎหมาย และแสดงให้เห็นถึงความเสมอภาคกันในการดำเนินการให้ถูกต้องตามกฎหมายก่อนเข้าใช้ประโยชน์ รวมทั้งป้องกันพฤติกรรมเลียนแบบ และเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีให้กับประชาชน หรือกับผู้บุกรุก จึงเห็นควรให้ผู้ว่าราชการจังหวัดนครสวรรค์ พิจารณาดำเนินการดังนี้

1. ด้านการดูแลรักษาคู่ครองป้องกันที่สาธารณประโยชน์ประเภทพลเมืองใช้ร่วมกัน

กำกับเจ้าหน้าที่ทุกระดับที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการดูแลรักษาและดำเนินการคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณประโยชน์ของแผ่นดินปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย ระเบียบ และคำสั่ง ตลอดจนขั้นตอนและวิธีการที่กระทรวงมหาดไทยกำหนดดังต่อไปนี้

1.1 สั่งการให้นายอำเภอและ อปท. ร่วมกันจัดทำทะเบียนที่สาธารณประโยชน์ให้ถูกต้อง ครบถ้วน เป็นปัจจุบัน และสามารถตรวจสอบได้ และสำรวจที่ดินสาธารณประโยชน์ในเขตท้องที่ของตนที่ยังไม่มีหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงว่ามีอยู่จำนวนเท่าใด สมควรดำเนินการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงไว้เป็นหลักฐานหรือไม่ เพียงใด พร้อมทั้งเหตุผล แล้วรายงานให้จังหวัดทราบต่อไป

1.2 เร่งรัดให้อปท. และที่ทำการปกครองอำเภอ นำข้อมูลที่ดินสาธารณประโยชน์จัดแสดงไว้ในศูนย์ข้อมูลข่าวสารของทางราชการของหน่วยงาน และเผยแพร่ผ่านเว็บไซต์เพื่อให้ประชาชนเข้าตรวจสอบได้อย่างสะดวก

1.3 แจ้งให้ อปท. นำคู่มือมาตรฐานการดูแลรักษาที่สาธารณประโยชน์ของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย มาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานด้านการดูแลรักษาคู่ครองป้องกันที่สาธารณประโยชน์ในพื้นที่รับผิดชอบของตนเองรวมทั้งป้องกันไม่ให้มีการบุกรุกเพิ่มขึ้น

1.4. กรณีมีการบุกรุกในที่สาธารณะประโยชน์ให้กำชับหน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลรักษา ทุกแห่งดำเนินการตามหนังสือกระทรวงมหาดไทยด่วนมาก ที่ มท 0511.4/ว 2434 ลงวันที่ 21 กรกฎาคม 2546 เรื่อง การแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ โดยให้มีการควบคุม กำกับ ติดตาม ดูแล ให้หน่วยงานของรัฐที่ดูแลหรือใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐให้หมั่นตรวจสอบ ระมัดระวังอย่าให้มีการบุกรุกที่ดินของรัฐเป็นอันขาด หากมีหรือพบเห็นการบุกรุกที่ดินของรัฐให้ดำเนินการตามกฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง มติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง และดำเนินการตามนโยบาย แผนงาน มาตรการแก้ไขปัญหา และป้องกันการบุกรุกที่ดินของรัฐตามที่ กพร. กำหนดโดยเคร่งครัด ถ้าปรากฏว่าการบุกรุกที่ดินของรัฐดังกล่าวมีเจ้าหน้าที่ใดให้การสนับสนุนช่วยเหลือหรือมีส่วนร่วมด้วยก็ให้ดำเนินการทางวินัยและคดีอาญาโดยเด็ดขาดทุกรายไป

1.5 จัดประชุมซักซ้อมความรู้ความเข้าใจ และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับบทบาท อำนาจหน้าที่ด้านการดูแลรักษาคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณะประโยชน์ของแผ่นดินให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบและคำสั่ง ตลอดจนขั้นตอนและวิธีการที่กระทรวงมหาดไทยกำหนดแก่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

1.6 แจ้งให้นายอำเภอและ อปท. ร่วมกันกำหนดแนวทางเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนในพื้นที่ได้รับทราบถึงความสำคัญของที่สาธารณะประโยชน์และสร้างเสริมจิตสำนึกในการรักษาร่วมกัน รวมถึงกำหนดให้มีการตรวจสอบเขตและสภาพที่ดินสาธารณะประโยชน์ร่วมกันกรณีแปลงที่ดินสาธารณะประโยชน์ที่ยังไม่ได้ทำการรังวัดออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงเพื่อป้องกันการบุกรุก นอกจากนี้ควรกำหนดช่องทางการแจ้งเบาะแสกรณีมีการบุกรุกที่สาธารณะประโยชน์

2. กรณีการเข้าใช้ที่ดินสาธารณะประโยชน์ของหน่วยงานราชการ กลุ่มเกษตรกร และหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ

2.1 สั่งการให้นายอำเภอทุกแห่งดำเนินการตรวจสอบการเข้าใช้พื้นที่สาธารณะประโยชน์ประเภทพลเมืองใช้ร่วมกัน หากพบว่ามีหน่วยงานของรัฐเข้าใช้ก่อนได้รับอนุญาตจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ตรวจสอบว่าที่ดินดังกล่าวอยู่ในหลักเกณฑ์ที่จะขอถอนสภาพเพื่อใช้ประโยชน์ในราชการได้หรือไม่ หากสามารถดำเนินการได้ให้ดำเนินการถอนสภาพ โดยยื่นเรื่องขอใช้ที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดินมาตรา 9 และถอนสภาพที่ดินตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการถอนสภาพ การจัดขึ้นทะเบียน และการจัดหาผลประโยชน์ในที่ดินของรัฐ ตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2550 เมื่อถอนสภาพที่ดินเรียบร้อยแล้วให้ประสานสำนักงานธนารักษ์พื้นที่เพื่อขอขึ้นทะเบียนเป็นที่ราชพัสดุต่อไป

2.2 สั่งการให้อำเภอตรวจสอบข้อเท็จจริงกรณีหน่วยงานของรัฐได้มีการก่อสร้างอาคารในที่สาธารณะประโยชน์โดยยังไม่ดำเนินการขออนุญาตตามขั้นตอนของกฎหมาย ระเบียบ และหลักเกณฑ์รวมถึงตรวจสอบกรณีมีหน่วยงานอื่นที่มีใช้พบวงการเมืองตามประมวลกฎหมายที่ดินเข้าไปก่อสร้างหรือเข้าใช้ประโยชน์ในที่สาธารณะประโยชน์ประเภทพลเมืองใช้ร่วมกัน

2.3 ให้แต่งตั้งคณะทำงานระดับอำเภอเพื่อสำรวจที่สาธารณะประโยชน์และกำหนดความเหมาะสมของการใช้ประโยชน์ และให้นำบัญชีที่ดินสาธารณะประโยชน์ที่ได้ทำการสำรวจและกำหนดการใช้ประโยชน์ไว้แต่ละอำเภอตั้งแต่ปี 2552 มาทบทวนและกำหนดความเหมาะสมของการใช้ประโยชน์

(โซนนิ่ง) ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการใช้ที่ดินในปัจจุบันและการประกาศใช้ผังเมืองรวมของแต่ละชุมชน เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวไปกำหนดแผนจัดการและวิธีการใช้ประโยชน์ในที่ดินสาธารณะประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดผลสัมฤทธิ์เป็นธรรม และยั่งยืน รวมถึงได้เป็นการอนุรักษ์ที่ดินไว้ให้อนุชนรุ่นหลังได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันในอนาคตต่อไปอีกด้วย

2.4 ให้พิจารณาการขอใช้หรือขอลอนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันของส่วนราชการที่มีจำนวนเนื้อที่มากเกินความจำเป็น โดยให้ปฏิบัติเป็นไปตามหนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0712/ว685 ลงวันที่ 24 เมษายน 2533 ทั้งนี้กระทรวงมหาดไทยได้มีนโยบายที่จะสงวนที่ดินสาธารณะประโยชน์ไว้ให้ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน และเพื่อให้ส่วนราชการอื่นๆ ได้ใช้ประโยชน์ในอนาคต

2.5 แจ้งให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำฐานข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดิน และตรวจสอบติดตามการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อปรับปรุงฐานข้อมูลให้เป็นปัจจุบันซึ่งจะช่วยให้สามารถพิจารณาอนุญาตการขอใช้ประโยชน์ในที่ดินได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังจะทำให้ทราบได้ว่าการใช้ประโยชน์ที่ดินที่ขัดต่อกฎหมายผังเมืองหรือไม่อย่างไร และเกิดขึ้นในช่วงเวลาใด ซึ่งหากพบว่าประชาชนหรือหน่วยงานของรัฐมีการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยไม่ชอบหรือขัดต่อกฎหมาย ต้องรายงานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบทันที เพื่อดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้องตามขั้นตอนของระเบียบ กฎหมาย ต่อไป

3. กรณีการจัดทำโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน

3.1 ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดนครสวรรค์ ในฐานะประธานกรรมการพิจารณาเพื่ออนุญาตให้ประชาชนใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐและในฐานะพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามความในมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน พิจารณาสั่งการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทบทวนรายชื่อผู้ได้รับอนุญาตว่ามีคุณสมบัติเหมาะสมเป็นไปตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการอนุญาตให้ประชาชนใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐ พ.ศ. 2547 และแนวทางการจัดทำโครงการบริหารจัดการการใช้ประโยชน์ในที่ดินสาธารณะประโยชน์กรณีที่มีการบุกรุกเพื่อขจัดความยากจนและพัฒนาชนบท และหนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0511.4/ว 2729 ลงวันที่ 15 สิงหาคม 2550 เรื่องการจัดทำโครงการบริหารจัดการการใช้ประโยชน์ในที่ดินสาธารณะประโยชน์ที่มีการบุกรุกเพื่อขจัดความยากจนและพัฒนาชนบท ปีงบประมาณ 2551

3.2 ให้คณะกรรมการนโยบายที่ดินจังหวัดนครสวรรค์ (คทช.จังหวัดนครสวรรค์) ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่อย่างเคร่งครัดโดยเฉพาะด้านการสำรวจ ตรวจสอบ จัดทำข้อมูลที่ดินและแผนที่ขอบเขตที่ดินที่จะจัดให้แก่ผู้ยากไร้ที่ไม่มีที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย ตรวจสอบหลักเกณฑ์ในการจัดที่ดินและจัดทำบัญชีรายชื่อผู้ครอบครองที่ดินและรายชื่อผู้ยากไร้เพื่อเข้าร่วมโครงการ รวมถึงการจัดทำแผนปฏิบัติการการจัดที่ดินการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพและการตลาดให้แก่ราษฎรดังกล่าวด้วย ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการในการแก้ไขปัญหาที่ดินทำกินและการดำเนินโครงการดังกล่าวจะต้องคำนึงถึงการอนุรักษ์ที่สาธารณะประโยชน์ไว้เพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกันในอนาคตด้วย

3.3 เห็นควรให้นายอำเภอกำกับ อปท. ที่จัดทำโครงการดำเนินการตรวจสอบการจับเก็บค่าตอบแทนการใช้ประโยชน์จากที่ดินของรัฐให้ถูกต้องครบถ้วน โดยบันทึกค่าตอบแทนที่ได้รับเข้าหมวดรายได้จากค่าธรรมเนียม ค่าปรับ และใบอนุญาต และนำส่งรายได้ร้อยละสิบของค่าตอบแทนที่ได้รับให้ออบจ. ภายในกำหนดสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับภาษีและทะเบียนทรัพย์สินซึ่งเป็นฐานข้อมูลแหล่งที่มาของรายได้ให้เป็นปัจจุบัน

3.4 เห็นควรกำหนดให้ อปท. จัดทำคู่มือประชาชน กรณีการจัดเก็บค่าตอบแทนตามมาตรา 9/1 จากผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งตามพระราชบัญญัติการอำนวยความสะดวกในการพิจารณาอนุญาตของทางราชการ พ.ศ. 2558 มาตรา 7 วรรคหนึ่ง กำหนดให้ในกรณีที่มีกฎหมายกำหนดให้การกระทำใดจะต้องได้รับอนุญาตผู้อนุญาตจะต้องจัดทำคู่มือสำหรับประชาชน ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วย หลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไข (ถ้ามี) ในการยื่นคำขอ ขั้นตอนและระยะเวลาในการพิจารณาอนุญาต และรายการเอกสารหรือหลักฐานที่ผู้ขออนุญาตจะต้องยื่นมาพร้อมกับคำขอ และจะกำหนดให้ยื่นคำขอผ่านทางอิเล็กทรอนิกส์แทนการมายื่นคำขอด้วยตนเองก็ได้ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการอำนวยความสะดวกในการติดต่อ ขอรับบริการของประชาชน โดยให้ข้อมูลที่ชัดเจนเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ วิธีการ ขั้นตอน ระยะเวลา ค่าใช้จ่าย เอกสารหรือหลักฐานที่ใช้ประกอบคำขอสถานที่ให้บริการ เป็นต้น

